

År 1803 2/10 bestämdes följande ändringar i fattigvården:

1. Varje mantal av vad natur som helst ger lika
2. De fattiga skola icke vidare antagas genom lottning eller uppföras i högre klass efter tiden då de blivit upptagna, utan efter behov
3. De arbetsföra fattiga få gå omkring i husen, försedda med en bok, däri vid bortgående bidrag antecknas, sedan de med arbete sysselsatts, och erhållit mat. Gåvan lämpas efter givarens råd och ömne samt efter den klass av fattigdom, som i boken är angiven.
4. Med stöd av författning den 5/12 1788 skall varje jordägare föda och underhålla vart och ett på dess ägor avsigkommet inhyses- eller tjänstehjon, som mot denna författning inkommit i församlingen.

1844 1/12 förenade man sig i det beslut:

” att var och en husbonde eller jordägare, som hädanefter intager personer av fyllda 45 års ålder eller som äga 3 eller flera minderåriga barn, skall själv ansvara för dessa personer, till dess de anses i tur och ordning till allmän fattigförsörjning

1847 2/11 antogs på v. pastor L.A Utterström förslag de reglemente för fattigvården, som är infört i protokollet och som redan var antaget i Tibble.

Från och med 1873 har församlingen varit indelad i 13 fattigrotar utom det att några fattighjon underhållits gemensamt i fattigstugan.

När ny lag om fattigvård trädde i kraft 1/1 1918 var detta system föråldrat, men fortsatte in på 1920 - talet, till den 31/12 1922.

Den 1 jan. 1923 togs Ålderdomshemmet i Wästtibble i bruk.

Om fattigstugan

Jag är född i Upplands-Bro kommun närmare bestämt i Håbo-Tibble socken, där jag bodde de första 25 åren av mitt liv. Senare kom jag att bo på andra håll. Men nästan alltid i Uppland, varför kontakten med födelseorten alltid varit god. Sedan ca. 15 år tillbaka är jag Uppsalabo.

En söndag helt nyligen bilade jag till Håbo-Tibble sedan jag blivit lovad att få låna nyckeln till Håbo-Tibble fattigstuga, som hembygdsgräfsföreningen mycket förnämligt rustat upp. Målet för min nyfikenhet var framför allt en tavla, som mina systrar och jag skänkt till föreningen 1988 och som nu hänger i fattigstugan. Jag blev nöjd med titten men samtidigt trängde sig en hel del gamla minnen fram och dem tänker jag nu skriva ned några rader om.

Vi kom till Kyrkbyn 1920 och därmed blev jag en av grannarna till fattigstugan. De som bodde i den då var Fattigstu-Lotta Vigg och kyrkväktare Johansson. Lotta var den som jag först blev bekant med och det rådde en skolkamrat Astrid i Parken för. Hon kom ofta hem till mig på söndagsförmiddagarna och sa: "Kom med nu så går vi till Lotta och spelar Casino med henne, men du måste fuska litet sen vi spelat en stund." "Nej", sa jag "fusket får du stå för men jag går med dig ändå." Lotta gillade att spela kort med oss men vid ett visst klockslag lade hon ner korten "Nu står Kyrkherrn i predikstolen och då spelas här inte kort." Då hjälpte det inte ens om hon hade chans att ta "tabbe" med "storan"; spelet var slut för en stund. Ibland hände det dock att Astrid kom åt att fuska och när Lotta upptäckte det så blev det "ett himla liv". Hon rev åt sig hela leken och slängde varenda kortlapp på golvet utmed väggarna, samtidigt som hon talade om för oss vilka satungar vi var. Allt till Astrids väl dolda förtjusning. Lottas ilska räckte inte så länge; hon hjälpte t.o.m. oss att plocka upp korten igen och därmed var allt frid och fröjd.

Lotta hade säkert varit en god arbetsmänniska och var även som äldre i god vigör bl.a. som bärplockare. Många frågade litet avundsjukt var hon hittat så mycket fina bär och alla fick samma svar "i skogen". Hon hjälpte till med varjehanda i olika hem men helst ville hon arbeta hos kyrkvårdsmoran "Madam M:son i Bälby" eller hos grannen "Trädgårdsmästaren i Åsen". Denne, som hette Asplund, hade en tisdagsmorgon varit till Bålsta marknad och köpt en något efterbliven smågris till nedsatt pris. Vid hemkomsten visade han upp grisen för Lotta, och hon var omedelbart klar med sin bedömning: "Den där grisen blir det aldrig folk av, sanna mina ord." Det blev det aldrig heller.

Lottas samtida, kyrkvaktaren, hade under några år i seklets början bott i Stora Näshagen, ett litet småbruk, som låg vid Lejondalssjöns nordvästra strand, nära gränsen till Bro socken. Den gården var då kyrkvaktarboställe, trots att den låg flera kilometer från kyrkan och saknade väg. Flyttningen till Näshagen till fattigstugan vet jag ingenting om, men jag minns än att jag som småpojke smyglyssnade på ett samtal mellan min mor och två äldre kvinnor. En av dem hade någon gång varit in hos kyrkvaktaren i fattigstugan och då förvånat sig över att han var så gott som utan såväl möbler som husgeråd. Den besökande hade då yttrat: "Visst hade ni åtminstone det nödvändigaste av ett hems utrustning vid Näshagen, medan fru Johansson levde?" Då lär kyrkvaktaren, medan tårarna rann i skägget, ha svarat: "Ameli och någon av hennes medhjälpare kom till oss med något slags lastfordon och tog med sig allt som fanns löst. Det lilla jag har kvar att reda mig med är delvis långods." Vem "Ameli" var är jag inte säker på. Enligt mor var hon nära släkting, kanske t.o.m. sonhustru? Att en vuxen man gråtit var för mig en sensation, kanske gjorde detta att jag spetsade öronen. När Johansson fick medalj i Håbo-Tibble kyrka, var jag närvarande tillsammans med mina "läskamrater". Det måste ha varit 1925. Vi läsningar förvånades av att hans långrock av något slag på nära håll såg mera grön än svart ut. Han hade sett sin syssla som ett kall och han oroades vid tanken på sin efterträdare. Som sådan nämndes en yngre (men ändå gammal)

släkting till Johansson, vilket denne ogillade. Han kom därför en dag till min styvfar, John Jonsson, och bad honom söka den lediga tjänsten. Det hade han inte lust med utan sa ifrån trots Johanssons argumentering: "Jag kan ju inte lida att se Ahlin halta fram på kyrkans mittgång; han går ju som en skevbent ox. F.ö. är han sedan flera år tillbaka skyldig mig 20 kronor." Det blev ändå Ahlin.

Även en kvinna, slaktaränkan Johansson från Ålsta, av grannarna kallad "Garbo" bodde några år i fattigstugan. Samtidigt med henne bodde också "Dikar-Johan" med sina egna åsikter om rinnande vatten i krokiga diken. En annan mer kortvarig invånare var "Kasper" som tidvis arbetade som rödfärgare på äldre dar. Det lär ha hänt ibland, när han stod på stegen, att han glömde både borste och färg för att i stället söka återuppliva sina ungdomstalanger som cirkusartist. Den siste, som jag minns, bodde i fattigstugan var Stall-Janne från Skromsta. Honom träffade jag bara en gång. Det var julafton, då han bönat mig om att komma och klippa tånaglarna åt honom. Han visade en så rörande tacksamhet över denna lilla tjänst, att jag nästan skämdes.

Det är nu många år sedan någon bodde i fattigstugan. Den fyller nu närmast sin uppgift som ett litet sockenmuseum och ibland som sammanträdeslokal. Planer lär finnas om att också kunna använda den som sy-stuga.

Fattigstugan i Håbo-Tibble

Ett hundratal meter sydost om kyrkan ligger det gamla timrade huset, tätt intill byvägen. Aldern är oviss, minst 200 år säger de gamla. En gång var den säkert dragfri. Men i mossan som ligger mellan stockarna trivdes husråttorna och de såg till att stugan inte blev allt för tät, så det var ingen risk för dålig luft i sovrummet. Stugan hyrdes ut av sockenstämman för en billig penning, mest till enskilda personer, en i sovrummet och en i det stora köket. Av vad man minns hyrdes den ut till en slöjdare Jansson från Skromsta och till Lotta, mera känd som "Garbo". En välkänd och populär hyresgäst var "Kasper", alltid glad och pigg. Han lade armen om kända som okända damer med ett "hallå där! Hur står det till lilla frun", en för det mesta uppskattad vänlighet. Att han varit cirkusartist bevisade han genom att ta sats, springa upp på halva väggen och sedan landa med en saltomortal: "Hallå där!"

David bodde där i unga år då han var dräng åt trädgårdsmästare Asplund. Även Arwid Lööv med familj bodde där. Siste hyresgäst var danemannen Detlevsen. Han lade om golvet i sovrummet. Byggmästare Henrikssons "gubbar" Gösta och Gunnar bytte ut läckande takpannor och gjorde en snålt tilltagen reparation i början av 70-talet.

15 år senare befann sig stugan i ett bedrövligt skick med läckande tak, utdömd skorsten och farligt hängande takbjälkar i köket. Kommunstyrelsen hade i stället för reparation beordrat nedbränning av huset.

Styrelsen för hembygdsföreningen beslöt i detta läge att rädda Fattigstugan som ett kulturminne. Med Sune Åkerlindh i spetsen lyckades man få kommunens medgivande till att få överta ansvaret för och nyttjanderätten till stugan. Sune Åkerlindh, Tore Zander och jag, Gunnar Höglund, begynnade arbetet med vindsröjning. Gustav Håstedt ställde upp med traktor och kärra. Sen var karusellen i gång. Det blev 2 lass för Gustav att köra bort. Jag

oroade mig sen mest för de nerhängande takbjälkarna i köket. Tyngden på dem var 30 cm isolering på vinden, bestående av det vanliga i gamla hus, en blandning av jord och gammalt sågspån. En spännbock måste tillverkas för att lyfta takbjälkarna i rätt läge. Med bil och släpkärra for jag först till Johan Hedin. Han skänkte välvilligt ämnen till två stadiga bockben. Efter tips av Sune Åkerlindh fann jag sedan i Alby 2 st 2 1/2 x 9 tum, 6 m långa furuplankor. De var dyra pjäser, som också Sune skänkte med varm hand. Dessutom fick jag en 2 1/2 m lång järnstång, lämplig till att förbinda bas med topp på spännbocken. Ja, sen tillyxade jag de olika komponenter i Rönnebo. Modellen var den spännbock som Bengt Henriksson tillverkade för att hänga upp det stora innertaket i övervåningen i Yttergrans prästgård åt Christer Frank. Men det värsta återstod, nämligen att skotta och sopa ren en bred ränna i fyllningen, för att ge plats åt monteringen av bocken på vinden. Ett moln av otäckt damm fyllde vinden och trängde in på bara kroppen, ögon, näsa och lungor. Jag måste hem för att rensa andningsorganen. Tillbaka igen för inhuggning av anhåll för bockändarna i yttervägg och mellanvägg. Sedan var det dags för monteringen av bocken, uppborrning av hål genom bjälkar och innertak, långa bultar upp genom hålen, och mellan basplankorna, långa starka brickor, och sist muttrarna på. Det var en skön känsla att sedan se att takbjälkarna kommit i rätt läge.

Murare Ivan Borg ställde sedan upp helt gratis. Han t o m bjöd på en fint hamrad järnstång med tillhörande hängjärn till den öppna spisen samt järn till spismuren som var värt 1.500 kr. Den gamla skorstenen revs ned till i höjd med den murade bakugnen. Användbart tegel rensades och nytt skaffades fram. Och sedan hade Ivan snart murat den nya skorstenen upp i full höjd. Spismuren hade avflagnad puts, så jag knackade bort resterna. Ivan sade: "Nå-å Gunnar, hur vill du nu ha spismurn?" "Ja-a, de överlåter jag helt å hållet till dej. Du hittar säkert på något så Du får stuns på den gamla murn." "Ja, vi får väl se då," sade hälsingen med en glimt i ögonvrån. Och nog blev det "stuns" alltid. Jag fyllde baljan med smidigt bruk och sneglade av och

an på arbetets gång. Tvärt stannade jag upp! "Men vad har Du nu gjort!" Ett antal brukshögar fanns där fastslagna på muren i lite spridd ordning. "Ja, vänta du, de änte färdit än", sade murarn. "Jag fick idén när jag såg stenen, som du ville ha kvar som den var". En vacker gråsten hade kommit fram en bit utanför muren, då jag förut hade knackat bort resterna av putsen. Den borde få synas, tyckte Ivan. När jag återkom med en ny sats, hade han mjukt format brukskullarna i olika utseenden. Två hade blivit till välformade kvinnobröst, med lagom avstånd. Jag garvade och sade: "Nu ser jag att Du har haft gumman din i tankarna".

Tidigare hade jag försiktigt brutit upp två golvbräder i varje rum för att kolla trossbotten. I sovrummet, som av styrelsens "arkitekter" bestämts till kök, hade danemannen isolerat med gullfiber. I det stora köket däremot, som nu skulle bli samlingsrum, ja där låg golvet på bara leran. Trots detta var det friskt och hårt. Jag hämtade då Valter Öberg för att höra hans mening, som varande expert på gamla hus. "Jo-odå, ligger dom på leran utan tillgång till syre, så ruttnar dom aldrig!" kom svaret prompt från Valter. Jag frågade sedan om han ville hjälpa mej med taket och om priset. Som styrelseledamot i såväl Röda Korskretsen, som i Håtuna Håbo-Tibble hembygdsförening, hade jag lovat att jobba gratis. "Ja, gratis jobbar jag inte! Å under 20 kr efter skatt jobbar jag ta mej fan inte!" sade den gode familjeförsörjaren. Det var rent besked. Och därmed satte vi igång med att slussa ned teglet. Vi riktade upp taket, satte nya vindskivor på gavlarna och ny nock och takfot. Vi lade på oljehärdad masonit i stället för takpapp, därpå ströläkt och tegelläkt. Men nu gällde det att åter hänga kärran efter bilen och att ragga upp bra tegel från tipsade gårdar. Med löfte av Johan Stejner hämtades prima enkupiga pannor från en utdömd källare i Aske. Och i Alby och Klockaregården fanns travar att hämta. Efter egen fri vilja (jag visste att få honom att trivas) fick sedan Valter lägga taket. Det blev tätt och snyggt. På min fråga, om vi också skulle hjälpas åt med kök och toalett, rev Valter i med: "De e väl för fan inge att dela på!" Med fart och

kläm blev också detta gjort. Heder åt Valter Öbergs minne. Han är nu död. Josef Eriksson, alias Tibble Rör, bidrog med sanitetsjobbet, Almkvist med el-installationen. Kyrkbyföreningen tillät inkoppling av VoV till sitt nät. Slutligen var det en samlad styrka, med Kerstin Bergman i spetsen, som skrapade, tvättade och målade tak och väggar, satte upp nya gardiner, lade mattor på golven och satte in porslin i köksskåpen. Det blev pyntat och fint. Foto-JEA prydde väggarna med förstoringar från bygdens flydda dagar. Så kunde "Fattigstugan" återinvigas, nu till sitt nya ändmål, till glädje och gagn för bygdens folk, i alla åldrar.

Gunnar Höglund

Hembygdsdikt

Man ska älska och värna, det blivit en dygd,
vi tidigt fått lärt oss de orden
att vi ska slå vakt om vår kära hembygd
vi har fått på den uppländska jorden!
Den stugan vi älskar är byggd utav timmer
och golvet av kraftiga plank,
men tiden och åren de ganska fort rinner,
de fick då lära att inte slå dank.

Sammanställt av Inger Löfstedt

Sockenstämmoprotokoll från Tible socken stufwa 18 juni 1787

Sockennämnden har fått ett brev från ”**Majoren Wälborne Herr**

Ingelotz” på Aske, vilken har skrivit från Malmvik 13 juni 1787

I brevet framhåller han- att nu ,när flera hjon i fattigstugan avgått med döden - och det finns två rum lediga i stugan finns det skäl, att låta gamla och sjukliga mannen **Jerner** på Alby och hans hustru få ta del av detsamma. Han anger som skäl att dels är Jerner en prästson och dels att Majoren hyst dessa uslingar (nödställd människa) i flera år och hållit med hus och bränsle.

Ingelotz påpekar också att han haft fler fattiga på sina ägor än hela socknen tillsammans och nu vill han bli fri från detta onus (börda).

Församlingens ledamöter tog detta i beaktande och kom fram till att visst skulle gamle mannen få ett rum i fattigstugan. Han fick flytta dit när han själv behagade. Hustrun fick också tillstånd att flytta, men bara med förebehållet att vara där till mannens död, om inte församlingen när så sker, tycker annorlunda.

Sockenstämmoprotokoll hållit uti Tible socken Stufwa den 3 juli 1785

Sedan tidigare besiktning av fattigstugan, som församlingen enligt lag åligger att bygga och underhålla, är nu stugan så förfallen att den inte kan vara bebodd över nästa vinter och därför fordrar skyndsam reparation. Det beslöts att stugan ska rivas ned och åter uppbyggas, där nya sylar ska läggas under och det gamla timret, som är friskt och brukbart, ska användas och det som är förmurknat ska bytas ut mot nytt. Till denna byggnad ska varje mantal leverera en furustock, vilken ska vara 14 ½ aln lång och 8 tums diameter i alla ändar. Detta ska vara tillhanda på **West-Tibble By** hos **Kronofogde Askeroth** som ombesörjer att leverera stockarna den 5 juli till fattigstugan

Taket ska beläggas med halm och varje mantal ska i rättan tid leverera fyra logbundna kärvar. Nya torkstänger ska anskaffas samt nya golv tiljor inläggas. Muren ska sättas in och stugan ska vara i fullkomligt gott skick och därefter rödfärgas. På församlingens begäran åtog sig **Eric Hindricsson** att som huvudman för byggnationen var ansvarig och därför får åtta Schilling Specie tre Rd kopparmynt af fattigkassan när arbetet är slutfört.

Bönderna **Eric Jansson i Kyrkbyn, Eric Nilsson på Önsta, Pehr Andersson i Heljesta, Eric Persson i Belby och Eric Ersson i Westtible** anmodades att vara kyrkovården behjälplig med en pålitlig karl om dagen så länge byggnationen pågår. Under tiden som det hela

pågår åtog sig bönderna på Önsta By att lämna husrum åt de fattiga från stugan, varvid de blev utlovade nöjaktig vedergällning för den tid då de härbärgerade de intagne.

Uppläst och af församlingen til alla delar godkänt intygar:

EP Brolin-Pastor, S. Askeroth, Eric Hendriksson, Johan Eckström, CF Fragman, Arb. Norberg, Pehr Andersson

Protokoll hållit i allmän sockenstämma med Tible församling i sockenstugan den 9 november 1806

Utdrag;

Hållunda Rote anmälde att **pigan Anna Maja Bjugg på Wallby gård** har blivit avhyst från Wallby, hon är sjuk och behöver fattigvård. Efter en "ömmande" överläggning fanns för närvarande ingen annan utväg än att fattigkassan skulle understödja henne med tre (3) Rd med utbetalning med hälften vardera gången. Rotarna är skyldiga att ge henne husrum och värme där tex förste roten bestämmer ordningen och tid hur hon ska flyttas mellan gårdarna.

Kommentar; Någon gång under 1808 fick Anna Maja Bjugg flytta till fattigstugan, men hon dog samma år

Protokoll hållit i lagligen utlyst sockenstämma med Tible församlings ledamöter november 1807

Utdrag;

Ofärdiga gossen Carl får 6 lod mjöl af roten jämte 2 Rd banco om året av fattigkassan. Dessutom beslöts att modern och gossen Carl och de ytterligare tvenne barnen ska hysas turvis mellan Rotarna. Heljesta och Svarsta börjar och därefter tar Teljeby vid för att fortsätta i rotarna

Protokoll hållit i lagligen utlyst sockenstämma med Tible församlings ledamöter 30 november 1808

Utdrag;

Gossen Carl Jansson på Wallby ägor beviljades inflyttning i fattigstugan med 6 lod mjöl och 4 Rd banco om året. **Enkan Cajsa Mårtensdotter från Kyrkby Rote** får 6 lod mjöl och en Rd banco om året med förbindelse att ta hand om, vårda och hushålla ovan nämnda krympling Carl Jansson

Enkan Lena Cajsa Jansdotter får vara kvar i stugan som tidigare.

	Född.	Flyttningar.		Omständighet.	Innan Läsning	Lutheri Cateches.	Svebili Cateches.	Tid. År Syn.
		ifrån	till					
Lena Cajsa Jansdotter	1756	Tibble	Tibble		m	m.		
Anna Maja Bjugg	1760	Håttuna	Tibble	6 lod		m.	m.	
Carl Gustaf	1798	Tibble	Tibble					
Cajsa Mårtensdotter	1747	Tibble	Tibble		n.	n.	n.	

Utdrag ur Husförhörslängd Håbo-Tibble A1:6 år 1803 – 1809

Här kan vi se Lena Cajsa Jansdotter, Anna Maja Bjugg, Carl Gustaf och Cajsa Mårtensdotter.

Anna Maja Bjugg dog den 4 oktober 1808, 48 år gammal. Hon var född i Håttuna.

Jädras Rotes fattighjon Nils Nilsson är med döden afgången och nu anmäles ingen fattig i hans ställe för den roten.

I Skråmsta Rote anmälde **nämndemannen Anders Matsson i Frötuna** att Anders Janssons änka i samma rote har till Tibble fattigkassa testamenterat hela sin kvarlåtenskap. Hon får som tidigare underhåll av fattigkassan och boställe i Skråmsta rote och West-Tibble byar, vilka utbetalar 6 lod mjöl

Lotta Wigg i Fattigstugan, Håbo-Tibble sn.

Mathilda Charlotta (Lotta) Wigg föddes den 16 maj 1850 i Westra Ryd.

Fadern var soldaten **Jan Erik Wigg** och modern var **Greta Stina Lind** Lotta, blev faderslös vid sju års ålder och familjen var fattig. Tidigt fick Lotta flytta hemifrån och tjäna piga. Hon kom till Tibble sn (Håbo-Tibble) 1869, 19 år gammal och blev skriven "på socken"

År 1880 flyttade hon till **Fattigstugan** med två barn och bodde där fram till sin död 1932, 82 år gammal.

Lottas två barn,

Gustaf Fredrik, född 1873 i Westra Ryd, står antecknad med efternamnen Gustafsson och/eller Hjort. Kan faderns namn varit Gustaf Hjort? Han flyttade i tidig ungdom till Odensala, Dripsta nr 1 och arbetade som dräng. Ibörjan av 1900-talet arbetade han som fördräng på Löfsta Uppsala län.

Edla Charlotta Karlsson, född 1880 i Westra Ryd, död 1964 i Stockholm. Arbetade som hushållerska i Stockholm.

FOLKET FRÅN FÖRR.....berättar om Lotta Wigg

Lotta, som bodde i Fattigstugan, var vital och arbetsför och hon kallades för ”**Lotta Pigg**”

Hon hjälpte ofta sin närmaste granne , trädgårdsmästare **Arvid Asplund** och dennes hustru på Åsen, med både hushåll och trädgård.

Trädgårdsmästare Asplund m familj. Fattigstugan i bakgrunden

Hon arbetade också hos kyrkvärds Moran ”**Madam B:son i Bälby**”
Ungdomarna tyckte om att gå till Lotta och spela kort. Om de försökte fuska blev hon så arg att hon kastade kortleken runt innerväggarna i stugan. När det var dags för förmiddagsgudstjänst i Håbo-Tibble kyrka lade hon från sig korten och sa ” **Nu spelas inte kort, ty nu steg kyrkherrn upp i predikstolen**”

Lotta var duktig på att plocka bär. Många frågade henne avundsjukt var hon hittat så fina bär och alla fick samma svar ” **I skogen** ”. Fru Asplund sålde hennes bär på Kornhamnstorg.

Lotta tyckte att alla barn skulle hälsa ” niga och bocka”, varje gång de gick förbi Fattigstugan. Hon hade vedboden ända ute mot vägen. Om någon gick förbi och inte hälsade för att hon stod med ryggen utåt, så klev hon ut på vägen och ropade **HAR NI GLÖMME HÄLSAN HEMMA IDA´ UNGAR ?** ”

Gravplats nr 101. Längst in i hörnet av den södra kyrkväggen och vapenhusets östra vägg. 20 x 20 cm Granit. Liggande rektangulär sten. Stjärna överst.

Gott skick

LOTTA

WIGG

Begravd:

Matilda Charlotta Wigg, tjänarinna, Kyrkbyn, f 16/5 1850, d 31/5
1932

Varför fattighuset är impopulärt.

Askegreven tolkar lantbefolkningens uppfattning.

Greven på Aske har denna gång tagit till orda i en ofta omdiskuterad fråga. Hans tolkning av lantbefolkningens uppfattning av försörjning på det allmänna bekostnad visar vilket svar, som även på detta område är befäst mellan landsbygdens jordbrukssökande folk och storstädernas industriarbetarbefolkning.

I eder ärade tidning för den 19 ds återfinnes under "Pressfronten" ett citat ur Svenska Morgonbladet med rubriken: "Fattighuset är icke nog populära".

Detta giver mig osökt anledning gripa till pennan för att beröra ett förhållande, varom jag så många gånger tänkt yttra ett ord.

Våra "älderdomshem" äro numera välskötta, inbjudande, fina — stundom onödigt dyra och fina — och värden torde väl i regel vara förstklassiga. Svenska Morgonbladet förvänar sig över att, trots detta faktum, de gamla och orkeslösa ej vilja dit. Tidningen skyller på av ålder, konservatism och åderförkalkning framkallad motvilja såsom skäl varför så många, i verkligt behov av vård, gamla och orkeslösa, ej vilja dit.

Jag fruktar för att Svenska Morgonbladet ej äger nog psykologisk blick för att peja vad som rör sig i botten av folksjälen. Motiven till motviljan ligger oftast på ett helt annat plan än det förmodade. Dessa tyda förvisso icke på åderförkalkning utan snarare på en ganska klar skalle och på det urgamla konservativa äganderättsbegreppet.

En stor del av mitt liv har jag levat i intim beröring med landsbygdens folk, och jag har ännu ej träffat någon som i onödan önskat sig bliva underhållen på kommunens eller annans bekostnad, men väl många gånger mött svaret: "Hellre än att jag ska till älderdomshemmet så går jag i sjön".

Jag har sökt forska i motiven, och nog har jag kunnat fastlä dessa. Det är icke så mycket motviljan emot att bliva vårdad på gamla dagar på annans bekostnad, ej så mycket den där känslan "fattig men stolt", ej så mycket fruktan för det nya, kanske litet systematiska, bandet, ordningen och det ovanliga. Nej! Det är vetskapen om att så fort som kommunen tager hand om en person, så äger kommunen rätt att göra sig betäckt för sina utgifter genom den försörjdes kvarlåtenskap.

"Huru enkelt och fattigt bohaget än må vara så gives det mängen, som inte kan lida tanken att t. ex. 'farfars gamla byrå' skall gå på auktion och gå de befintliga barnen förbl. Även den fattige, orkeslöse och olycklige äger lyckan att i sitt själsliv, kanske skarpare än vi bättre lottade, förstå den tillgång, som fått namn av "affektionsvärde". — Farfars gamla byrå kan för honom eller henne vara mera värd än någon "Haupt" eller "Iversen" för oss, och blotta tanken att rädda den åt barnen har drivit mängen att hellre underkasta sig vad som helst än att veta sin lilla kvarlåtenskap gå under klubban för att "kommunen skall få sitt".

Nej! Mitt förslag går ut på att den, som intages på älderdomshemmet, skall äga rätt att då skänka sina barn det oftast torftiga bohaget. Dess medtagande till älderdomshemmet bör i regel vara uteslutet. Många tråkiga konsekvenser förbjuda ett sådant medgivande. Det lilla penningvärde, som bohaget för kommunen representerar spelar ingen roll åtminstone ej jämförlig med den, som "farfars gamla byrå" eller "kistan" i hörnet representerar för barnen. Orätmätigt undanhållna penningmedel böra givetvis i ovan anförda fall tillfalla kommunen så långt som dennas utgifter för vården betingat.

Jag äger själv på min gård ett gammalt par, som på intet sätt ligger komunen till last. — I 44 år har mannen troget tjänat min fader och mig, och han har sin torftiga bärgning till döddagar. För honom vore älderdomshemmet detsamma som döden. Han hotade även en gång därmed, men, de motiv jag lyckades locka ur honom sammanfalla helt med vad jag ovan framhållit.

Den gamla generationen är en fin, förnäm, stolt och aktningvärd sådan. Den håller på äganderätt och söker skydda barnens arvedel mot alla nutidens nymodiga påfund. Vad den under kraftens dagar under slit och släp lyckats hopbringa av ett kanske torftigt bohag i ett torftigt hem skall, då kaminen är utbränd, gå till barnen, det må kosta vilka umbäranden som helst.

Den är tacksam för hjälp då orkeslöshet och olycka brutit kraften, men — inte på vilka villkor som helst. Den är van vid umbäranden, men kan aldrig fatta att den skall kvittera ett modernt rättssamhälles skyldighet att taga vård om den orkeslöse med förlusten av de torftiga föremål, som den levt sig in skolat gå till barnen.

I som makten hava. Skapa en lagändring i detta fall, och Svenska Morgonbladets bekymmer skola helt visst i de flesta fall bliva undanröjda. Många, många kommuner använda sig i denna dag ej av sin rätt att disponera över sådan kvarlåtenskap. Men hotet och lagens befintlighet är ett damoklessvärd, som den orkeslöse och hjälpbehövande väl har reda på kan hänga över hans huvud.

Säkert är att detta har bidragit till älderdomshemmets impopularitet. Vården och skötseln på gamla dagar är det nog eljest mängen, som erkänner sig vara tacksam för.

Stolthet och inneboende vilja och tåga att i det längsta stå på egna ben hindra nog mängen att erkänna att han behöver hjälp och vård. Konservativ till sin läggning vill han ej heller gärna lämna gården där han verkat, och bostaden där han bott.

Därför är det också som vi jordbrukare, i den mån vi kunna, så många gånger låta de gamla, som slitt ut sig i gårdens tjänst, bo kvar i den gamla

bostaden även kanske med personliga uppoffringar från vår sida.

Landsbygdens på torvan födde äldring är gudskelov ej att jämställa med den murarhantlangare i huvudstaden som gladeligen tar emot fattigunderstöd fastän hans årsinkomst överstigit 20 000 kr. Det är han för stolt och hederlig till.

Älderdomshemmen komma förvisso en gång att fylla sitt ändamål, då våra lagar undergått den ändring, som sunt förnuft och kännedom om människans psykologi betinga.

Vi äga ett otal lagar, som ingen känner till, ingen bryr sig om, ingen förstår; men som alla motverka — sitt eget ändamål.

Demokratien skryter över sin förträfflighet, men är i lycklig okunnighet om sin egen brist på — psykologisk blick.

Människan är, trots fackföreningsterror, ingen maskin. Hon är individ i ett stort släkte. Grisar bli grisar, vilken galt jag än använder. Visserligen en nyans olika i typen, mest lika hela raden över i alla fall. Höns likaså.

Men av den oförvillade och tänkande människan gives det väl knappast två lika.

Svenska Morgonbladets motiv för älderdomshemmets impopularitet passar således nog inte in på alla.

Aske, Bro d. 19 sept. 1931.

Gustaf C:son Lewenhaupt.

Fattigstugan

Jag passade på att hälsa på inne i *fattigstugan* hos fru Johansson och Kasper och blev bjuden på kaffe, och färskt bröd, ty gumman hade nyss bakat. Kasper är i 70-års åldern och har den infödde stockholmarens jargong i sitt tal. Han är född i Gamla stan och kom till Håbo-Tibble först för 20-25 år sedan. Han pratade om Gamla stan, att där känner han många av gubbarna, t ex "Gille" en f.d typograf Andersson, Janne och Krans

som är två f.d. rallare m.fl. och dom vet alla vem Kasper är.

Han talade om att han för en tid sedan varit inne i stan och köpt ett parti cyklar på polisauktion, dem han låtit frakta hem på lastbil, varpå han rustat upp och sålt dem. En hade han dock sparat för eget behov, en damcykel, för den är det lätt att komma upp på sa Kasper. "Säg, hallå där, man måste väl ha kommunikationer, sa han och pratade på.

Tre ord som ständigt återkom under hans ordföde var just "Säg, hallå där".

Han bjöd på en pilsner som han varit borta vid Svängsta och köpt och talade om sina arbeten runt om i socknen, bl a med att måla.

Vi är naturligtvis du med varann, Vad heter du, sa han och sträckte fram handen. Här har du min kratta, "Säg, hallå där" och så fortsatte han att prata i ett. Gumman satt tyst bredvid och lyssnade och såg belåten ut, och berättade sedan litet om *dragon Alm*, som haft sitt boställe invid den gård där hon en gång varit bondmora innan hon blev änka. Kasper viskade vid ett tillfälle vilka omständigheter som gjorde att hon blev det: bonden hade varit inne i Stockholm och sålt produkter från gården, hyrt ett rum över natten och blivit bestulen på plånboken med alla pengarna, varit tvungen att belåna kavaj och väst för att få ihop till en krona, som resan hem kostade. Kort tid därefter hade man funnit honom död i ladugården. Detta viskade Kasper i nästan andaktsfull ton som om dessa händelser imponerade på honom. Gumman tycktes vara hjältinnan i dramat för honom.

Hon berättade att dragon Alm varit liten och satt till växten men att han tagit sig mycket händigt upp på hästryggen. När han återkom från mötena red han

provinsialläkarboställe. Den senare byggnaden inrymmer nu älderdomshem sedan gamla sockenstugan vid kyrkan blivit otidsenlig. Den finns dock ännu kvar och är även den bebodd av ett äldre par som båda tidigare varit gifta på skilda håll. Mannen mest är känd under namnet "Kasper".

ända fram till stugdörren och lät sedan sin gumma leda ned hästen i stallen. Det gjorde han aldrig själv. Hon erinrade sig också *Hådells stuga* där hon brukade ha sin väg förbi, när hon varit och hämtat korna. Då blev hon ofta inropad och bjuden på kaffe liksom gumman Hådell blev bjuden på kaffe hos fru Johansson när hon gick till *handelsboden i Håbolund*. Gumman Hådell talde mycket om gamla saker, om den tid då hon varit i tjänst hos pastor Robbert i Håbo-Tibble sade fru Johansson. Snart tackade jag för att fortsätta och var då välkommen tillbaka: Du har bara att stiga in, sa Kasper.

Källa:

En cykel förde på
-50-talet

Lambert Wählberg